

ARANYOSVIDÉK.

Torda-Aranyosmegye közigazgatási, közmivelődési, társadalmi heti lapja és a Torda-aranyosmegyei gazdasági egylet hivatalos közlönye

ELŐFIZETÉSI DIJ:

Egész évre . . . . . 6 frt
Fél évre . . . . . 3 frt — kr.
Negyed évre . . . . . 1 frt 50 kr
Megjelenik minden vasárnap.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

K. WERESS SÁNDOR.

Szerkesztői szállás és kiadóhivatal, Hiduteza 32.

H I R D E T É S I D I J.

Arszabály szerint.

Kéziratok nem adatnak vissza.

A vidéki színészet emelése.

Ugy tapasztaljuk, hogy kisebb vidéki városainkba ha érkezik is egy-egy jóra való szintársulat, ez olykor alig tudja fentartani magát; míg sokszor éppen az történik, hogy egy, az igényeknek nem mindenben megfelelő társaság nem érdemelt pártfogásban részesítettik.

E körülmény azt bizonyítja, hogy nincsen egészen megtisztult műzslésünk, s hogy igen sok esetben, csak a rokon-, vagy ellenszenv az irányadó, melylyel valamely társulat iránt viseltetünk.

A műzslésnek emez általános hiányát zsákmányolják ki azon összeverődött társulatok, melyek a lehangzatosabb frázisok mögé bujva tele torokkal hangoztatják: „hazafiság a nemzetiségnek!”

Ezek hangoztatják legjobban, hogy ők a magyar nemzeti művelődés valódi apostolai.

S ha az ily összeverődött kóbor társulatot a közönség megérdemelt közönyben részesíti, éppen ők azok, kik magukat a nemzeti művelődés martyrjainak kiáltva ki, mint valami apró Coriolának dühöngenek az édes anyahazának azon darabkája ellen, hol megérdemelt erkölcsi és anyagi kudarcot arattak.

A színészegylet központi igazgató-tanácsa vidéki színészetünk emelése érdekében most egy igen jelentékeny lépést tett.

A vidéki színészet rendezése tárgyában kérvényt intézett a belügyminiszteriumhoz, melyben tüzetesen kifejti azt, hogy minden módot elküvetett és elküvet a vidéki színészet érdekében, anyagilag és erkölcsileg gyámolítja s minden erejéből azon van, hogy azt minél magasabb színvonalra emelje és a közönséggel megkedveltesse.

Hanem ez az igazgatótanácsnak nem mindig sikerül; mert habár a belügyminiszter fel is ruházta a központi tanácsot azzal a joggal, hogy véleményezhesse az igazgatói engedélyek megadását, de arra már nincsen felhatalmazva, hogy visszaélések esetén az engedélyt megadhassa. E visszás állapothoz járul azon körülmény is, hogy sok esetben az igazgatói engedélyek megadását sem ellenőrizheti, mert egyes daltársulatok közvetlenül a minisztertől kérnek és nyernek engedélyt.

S ez még-sem volna rendén. Mert hát a színészi viszonyokat csak az egye-

szület ismerheti tökéletesen. Az ellenőrzés e szerint tökéletlen, s így a visszaélések is napi renden vannak, a mi azután mind a valódi színészet számlájára jegyeztetik.

Valódi színészetünkre pedig igazán féltékenyek vagyunk, ha csak egy kissé is hazafiaknak akarjuk magunkat tartani.

E végből teljesen osztjuk az igazgatótanácsnak azon kifejezett vélemé-

nyét, hogy színészetünk féltett hitelét csak úgy lehet ellenőrizni, ha az egész országban jelentkező szini működést kizárólag a központi tanács vezeti, vagyis ha minden az ő tudtával történik és ellenőrzése mellett gyakoroltatik.

E sarkalatos elvi szempontból kiindulva határozottan azt óhajtja a központi igazgatótanács, hogy minden szini, daltársulati, hangversenyzési és reczitatori előadásra engedély csak az ő véleményezésére adassék ki.

Midőn mindezeket indokolva sorolná fel a belügyminiszter előtt, még arra is kéri, hogy utasítsa az illető hatóságokat, hogy engedély nélküli eladásokat ne engedjen megtartani, ami bizonybizonny igen sokszor megtörténik.

Nem titkolja el az igazgatótanács, hogy a vidéki szinművészetnek felette nagy kárára van, hogy itt-ott a bérletet csak úgy felszedegetik, anélkül, hogy az ilyen dolgokból lelkiismereti dolgot csinálnának. S ebből folyólag legfőbb óhajainak egyike az volna, hogy minden visszaélés, vagy botrány a hatóság által jutna a központi tudomására, hogy az ily hatósági értesítés alapján az érdemtelenektől a tanács az engedélyt megvonhatná s a további előadásokat betiltaná.

Az igazgatótanács véleménye szerint így azután teljesen meg lehetne akadályozni a most folytonosan előfor-

AZ „ARANYOSVIDÉK” TÁRCZÁJA.

Őszi verőfény.

(Meleg ősszel. Törökbuszaszedés. Törökbuszahántó kaláka.)

Hat hét óta, nincs eső. A meleg ősz teljes pompájában beállott. A nap kifáradva a nyári nagy munkában megapasztotta sugárai hévségét. A hűvös éjjelek beálltak, s megkezdették rombolásukat a tavasz által nevelt és a nyár által ápolt növényeken: de a napfény még mindég segélyökre jön, s minden reggel látjuk a küzdelmet a hóharmatos hideggel, mely még mindig a nap győzelmével végződik.

Ha Provence állandóan mosolygó tavaszát és a déli tájak derült nyarát nem ismerjük, van nekünk is meleg őszünk, milyennel amazok nem bírnak, mely csak a mérsékelt égélj áldása. S tán jobban is van ez így. Hiszen az ifjuságot képviselő tavaszunk úgy is megvan az ő sajátos bájja, mely épp úgy mint a nyár érlelő melege csak megküzd időjárásunk mostohaságával, hasonlatosan az ember életéhez melyben az ifjuság és férfikor küzdelemre van hivatva, s a természettől nyert üserő meg a küzdelemben gyönyört is talál: s mikorra elfáradunk a küzdelemben, megjelenik az élet derült ősze, mely a megszerzett anyagi jólét által nyugalmas életet biztosít magának, akkor, midőn már az életerő a pihenés után kívánczik.

Meleg ősszel . . . Mily találó névvel nevezik e verőfényes időszakot! A szalmásgabona be van takarítva a mezőről. Csendesség borult a tarlókra, csak itt, ott fehérlik rajta a legelésző marha. A távolból egy cséplő-gép moraja hallszik, mintha csak egy óriás dongó okvetlenkedne valahol.

A szőlőszüret még messze van, annál szorgalmasabban szedik az aranyárgára érett törökbuszát. Általában jól megért. Magasra deszkázott szekereken hordják bé az áldást, egyik szekér a másikat éri, s csak a „Labirintus” te-téjén állanak meg, nem azért, hogy elvolnának fáradva, hanem azért, mert ott ül a mezőpásztor, ki az őrzésért ez alkalommal veszi ki természetben járó rendes bérét. Jó magasra felhalmazodott már az ekép összevámolt gabona, s a mint a szekerek tovább vonulnak megelégedetten tekint rajta végig, elgondolva, hogy szükecskén ugyan, de kikerül belőle esztendei pulyiskája, meg egy kis adóra való, nó még meg is hizik belőle az a disznónak nevezett két malacz, mely csak a parétól, s egyéb burjántól vitézkedett egész nyáron át.

A haza vitt törökbuszát aztán kapával lehozogatják a szekerről, s a házileány legott összesug barátnejával, hogy estére kaláka lesz. Igen, kaláka, törökbuszahántó kaláka, mely országárszünk népének egyik ünnepe. Nem tudja ezt az alföld népe utáncsinálni. Néptünk takarékos. Megfőznek egy nagy fazék cserhaju pityókát, s ez elég nekik. A gyereknépség talál egy-egy éretlen, „tejes”-törökbuszát, azt süttögeti és sok szóba kerül mig megosztóznak rajta. E közben gyülekeznek a leányok, legények a kalákába, s körül ülve az udvaron levő törökbusza garmada alját, vidám tréfa közt fosztogatják a törökbuszacskókat.

Rendesen minden társaságnak meg van a maga tréfacsináló legénye, s foly a nevetés egyik másik rovására. Kerül a kalákába olykor egy-egy deák is és ez csinálja aztán a legtöbb mókát. E közben valamelyik nótára

gyújt, s foly a dal, hogy a harmadik szomszéd is meghallja. A meghántott csók e közben repülnek a körül elhelyezett csebrekbe, tekenőkbe, melyeket azonnal felhordanak a hiuba, kasba. És ez így tart bé a késő éjszakába, míg a nagy halom törökbusza helyén egy csomó meleg panusa marad, s ha megengedi a házi asszony, meg az előre nem haladott idő és ha az előre oda rendelt purdó hegedűjével elésettenkedett, egy kis tánc zárja bé a kalákát, de ez ritka eset. Hiába! holnap is dolog van.

Ha fel nem hordják a hiuba a termést, másnap reggel már ott vannak a törökbusza felhordó czigányok. Ezek minden szekérnyi törökbuszát 1—2 vékáért vállalkoznak felhordani. Megegyeznek hamar. Ekkor aztán 2—3 czigányháltáj, mint a Sisera hadai megrohanja a törökbusza csomót. A purdék és az asszonyok rakják csebrekbe, zsákokba, a felnőtt férfiak hordják fejkön, hátukon a lajtorján felfelé, azzal a tüzzel, mely ezen barna fajzat tulajdona. Ez soha sem történik anélkül, hogy egymás közt keményen össze ne veszekedjenek, mialatt a legapróbb purdék, mert a czigányoknak efféle mindig van bőven, két törökbuszacskót egymáshoz dörzsölve nyugadtan muzsikálnak. Mikorra vége van a hordásnak, asszonyaik a gazdasszonytól még egy kevés pityókát, vagy paszulyt kunyorálnak, s haza takarodik az egész had.

Zenfalvi Sándor.

duló visszaéléseket és káros üzelmeket, melyek mind csak a színészet rovására mennek s annak hitelét rontják.

Hát mindenben osztjuk a központi igazgatótanács nézetét, mert mi itt a vidéken legjobban tudjuk, hogy Thália vándor papjai, az anyagi nyomor közepette, itt-ott már annyira vetemednek, hogy zsákba futó és evési versenyt is rendeznek, nem is említve azt, hogy bérletet egy időben két-három helyen is gyűjtenek.

Az ily vad kinövéseket gyökerestől kellene kiirtani.

Az ily kinövések kiirtására a központi tanács által javasoltakon felül még egyet ismerünk, s ez a szinpártoló egyesületek megalakítása.

Oly szinpártoló egyesületet értünk azonban, melynél a kitűzött főczél nem egyedül az, hogy valamely társulatnak egyszerűen bérletgyűjtő közege legyen.

Egy szinpártoló egyesület ily feladattal be nem érheti. A szenzál szerepen kívül más, magasabb feladatának is kell lennie.

A vidéki városokban oda kellene mindenütt törekednünk, hogy szinpártoló egyesületek alakuljanak és pedig azon czélból, hogy a kebelükben működő szingazgatót és ennek társulatát erkölcsileg és anyagilag akként támogassák, hogy hivatásuknak lehetőleg megfelelhessenek, hogy ily módon a műélvező, színházat látogató közönség méltányos igényeit kielégíteni lehessen.

Az ily alapon szerveződő szinpártoló egyesület főképp oda kívánjon hatni, hogy a meg nem felelő társulatok távol tartassanak, s hogy az egyesület választmányja eszközölje ki mindenkor az illető hatóságnál, hogy csakis az általa ajánlott szintársulatnak adassék meg az előadásokra az engedély.

Hogy egy ilyen szinpártoló egyesület milyen szervezetű legyen, az mindenkor a helyi viszonyoktól és kövelelésektől függ. Fő az, hogy első sorban eszközökkel kell birnia, melyekkel kitűzött céljait érvényesíteni, megvalósítani képes legyen.

Ezen eszközök pedig: az erkölcsi tekintély, s a nervus rerum gerendarum: a pénz.

Corydon.

Néhány szó még az iskolánkról mondottakhoz.

Pár héttel ezelőtt jelent meg egy cikk a lapban tordai iskolánkról, ha jól emlékszem, épen a szerkesztő tollából. Az iskolaügy köszönettel veheti az ilyen cikkeket még akkor is, ha nem valami panegyrikus hangon szólnak azok; mert felkelthetik a szunyadó érdekeltséget az iskola iránt, vagy legalább tudomást szerezhetnek annak létezéséről. Említett cikk azonban nem is volt oly sötét hangon tartva, csupán felmutatott egy pár bajt az iskola jelen állapotáról, pl. a régi gymnasiális rendszer helyébe lépett modern, szabadabb, mondjuk szabadabb szellemű rendszerről, a magántanításról s a köztanítás gyenge eredményéről.

Ezekre hosszabb czikkkel felelt az iskola igazgatója ugyancsak a lap hasábjain. Tisztázta a dolgot, t. i. a melyeket tisztázni lehetett. Az újabb rendszert pl. a kényszer és az újabb idők szelleme hozta be, melybe még ha rossz volna is, bele kellene nyugodnunk. Tisztázta a tanítás eredményét is — a polgári osztályok részéről — mely teljesen jó, sőt magam hozzá merem tenni szerény véleményemet s hangsúlyozni, hogy nagyon is jó. De nem tisztázta, mert nem tisztázhatta s fel nem mutathatta a gymnasiális tárgyak (latin és görögnyelv) tani-

tásának jó eredményét; ezek szerinte is gyenge lábon állanak s palam et publice írásba tette, hogy ezek kivételnek a rendes jó tanítás alól. Ehhez még bátorkodom hozzátenni azt a véleményemet, hogy bizony igaz az; e nyelvtanok tanítása nagyon gyatra lábon áll. S végül megjegyzem, hogy e nevezett nyelvtanokat alólírott jó magam tanítom az iskolában.

Bizony nem kell nagy laikusság a közönségnél, hogy azt feleljék erre: azt a tanárt el kell kergetni, ha ily gyarlón végzi kötelességét. Már pedig a mit a tisztelt Szerkesztő és iskolaigazgató s velük együtt szóbeszéddel magam is állítok, t. i. a tanítás elégtelenségét, azt egy szomorú tény is igazolja. Az itt tanult diákkal, ha más iskolába megy, felvételi vizsgát tétetnek, s most történt hogy egy tanuló nem állotta meg a helyét s egy klasszikus tárgy miatt ismételnie kell az osztályt.

Sokan melegséggel gondolkozhatnak magokban következőleg: bizonyosan kedvetlenül és lelkiismeretlenül végzi a dolgát az a tanár a csaknem féltanári fizetés miatt. Ez érdekemben keletkező jóakaró melegség megszügyenítő lehet a Kolozsvárt székelő s csaknem féltanári fizetést adó egyházi kormányzóságra és megalázó lehetne reám nézve is a kedvetlenség és lelkiismeretlenség miatt, ha így volna; azonban ez utóbbi melegséget kereken vissza kell utasítanom.

Más itt a baj.

A latinnyelvi osztályoknak országszerte minden iskolában 6—7 és 8 órájuk van hetenként, a mi iskolánkban pedig 4 vagy 5, tehát csaknem féltanári, mint egyebütt. Több azért nem lehet, mert nekem tanítójoknak már is több van hetenként a megkívántató 16—17 óránál (19) a négy osztályban. Hogy a teljes heti óraszámok ki legyenek, még egy tanár beállítása volna szükséges. De itt az egyház a szükséges kiadásoknak éppen $\frac{3}{4}$ részét takarítja meg.

Ily körülmények között ne csodálkozzunk, ha valamelyik tanuló innen elmenve más iskolában elbukik. Ilyen körülmények között az lehet inkább a csuda, ha egyáltalában valamelyik akadálytalanul tovább folytathatja tanulását. És tovább folytathatják többen a sok óraszám mellett a klasszikus nyelveknél nagy szigorúsággal eljáró katolikus iskolákban is. És csak egy bukott el ez években, egy más iskolában a felvételi vizsgán, a mi megtörténhetik egy kis szeszélyből is. De elég kellemetlenséget, bajt és kárt okozhat ez az egy is egy szülőnek, a ki teljes jóhiszeműséggel volt eddig e monstruosus iskola iránt.

Nem lehet tudni, milyen viszonyban van itt az egyházi autonomia az állami polgáriiskolával. A homlokzatra fel van írva: „Polgári fiúiskola”; tényleg belől van felekezeti négy elemi osztály és 3 tárgyból öt felekezeti gymnasiális osztály. Lehetett látni pedig ministeri irodából kijött iratot, melyben efféle beszéd volt: „unit. polg. iskola és ev. luth. polg. isk.” E monstrumnak a védői erre azt felelik, hogy ez nem monstrum, mert az állammal kötött szerződésben ott van, hogy a kormány e kibérelt falak közé polgári iskolát állított s punctum és csak megengedte, hogy rendkívüli tárgyként taníttathassa — ha akarja az egyház — a latin és görögnyelvet is. Tehát e tárgyak rendkívüliek.

Igaz, de e rendkívüliek csak a polgári iskolával és az állammal szemben áll fenn, az állammal semmi köze, ha tanítanak itt latint, ha nem tanítanak, ha rendszeren, ha rendkívülieg. O ugyan azt hiszi — ha egyáltalában jut eszébe — hogy az egyház rendszeren taníttatja azt, — mert az egyházzal szemben nem áll fenn a latin tanítás rendkívüliegi viszonya, mert a szerződésben az előbb említett tétel mellett van ugyancsak az írva, hogy: „az egyház teljesen fenntartja azelőtti munkálkodásának körét és tartalmát a nem polgári tárgyakra nézve — azaz taníttatja a latint és görögöt úgy, a mint eddig, és fenntartja az addigi színvonalat.”

Azelőtt ugyanis, míg teljesen felekezeti volt ez iskola, osztályai teljesen egy vonalon

állottak, egy vonalon kellett állaniok más iskolák hasonostályaival. És most? Most felvételi vizsgát tétetnek a szomszéd iskolákban a mi gyermekeinkkel. Pedig akkor a latin osztályokat úgy, mint a többieket nagyrészt egy-egy fiatal papnövendék vezet-e, most felsőbb iskolát végzett ember teszi azt és mégis . . .

Azt hiszem kifejezhetjük egy szóval a kritikát. Hogy a szomszéd iskolák nem respektálják tanításunkat és vizsgáinkat, annak egyházi főhatóságunk csendes mondhatni szunyadó resignatiója az oka.

Itt-ott történtek lépések a felébresztésre, s a klasszikus tárgyak tanítási viszonyának a megértésére. A vármegyei közíg. bizottság felírt a magas ministeriumhoz, hogy vizsgálta meg itt az e nemű tanítást, mert nincs rendben (persze ebből sokan azt értették, hogy alólírott nem jól jár el dolgában). A minister — természetesen — azt felelte, hogy nincs vele semmi baja. Megyénk tantelügyelője — ha jól emlékszem — írt az egyházi főhatósághoz, kérvén, hogy tartsa szemmel a hatásköre alatt levő tanítást; erre — azt hiszem — a főtanács felelőtül így gondolkozott: majd csak elvégzem én a magam dolgát. Alólírott pedig az idén tartott zsinati főtanácshoz kérelmi levelet intéztem — hogy a tanári fizetést emeljék tisztesebb fokra, aztán vizsgálják meg tanításainkat és vizsgáinkat, aztán szereztessenek érvényt tanításunknak és vizsgáinknak a szomszéd iskolákban, hogy ne csupán felvételi vizsgával vegyék fel növendékeinket, hogy ne tekintsek e tárgy foglalkozásunkat oly mellékesnek és rendkívülinek, mint a szalmakalap fonást.

Az elsőre azt felelték, hogy nincs pénz, az utóbbi fontosabbra pedig azt, hogy: majd eligazítjuk később. Szóval ügyet sem vetettek rá. Egyedül csak nem szavazhattam le a zöld asztalt. Más érdeklődő tanácsos pedig nem volt. Marad tehát a latin tárgy az ő rendes rendkívüliegében. Én is maradok, mint voltam, s minthogy sem az állam, sem miniszter, sem tanfelügyelő rendelkezése alatt nem állok, sem az egyház nem bajlódik velem, még az igazgató sem ismeri alattasának: klasszikus tárgyaimmal tehát ég és föld között szerfölött idealistikusan lebegek valahol a levégőben, mint Mahomed koporsója.

Hiába mondja a különben igen derék igazgatónk, hogy nincs itt semmi baj; van bizony itt baj elég, ha észre akarjuk venni, csakogy nem mi vagyunk az okai.

Ha éppen szükség lesz, még többet is beszélgethetünk. Most csak ennyit.

Borbély György,
a latin nyelv tanára.

H I R E K.

Felhívás előfizetésre.

Folyó évi október hó 1-ével új előfizetést nyitunk lapunkra.

Nyolcz hónapja mult, hogy lapunkat alapítottuk, s ez idő alatt bő alkalmunk nyílt annak bebizonyítására, hogy betölteni igyekeztünk azt a helyet, melyet egy megyei lapnak a magyar sajtó terén hivatása betölteni.

Lapunk előfizetői számról számra örvendetesen szaporodtak, mi arról győzt meg, hogy az irány, melyet követünk, a helyes irány.

Több oldalról kifejezett óhajtsáknak engedve, július 1-től fogva lapunk minden számához állandóan egy képes és szépirodalmi mellékletet adunk, melynek minden száma a közélet egy-egy jelesét és a kiválóbb eseményeket művészi kivitelű képekben mutatja be, ismerteti a művészet remekeit, az ország nevezetesebb városait, a középületeket, s ezen kívül eredeti és irodalmi színvonalon álló közleményeket, regényt, novellákat, ismeretterjesztő és tárczacikkeket, költeményeket, történelmi és társadalmi adomákat, fej-

törő talányokat stb. tartalmaz, szóval gazdag szellemi élvezetet nyújt.

És a rendkívüli anyagi áldozatokkal szemben, melyekbe lapunknak ez ujtás kerül, megelégszünk azzal, hogy az „Aranyosvidék” előfizetését éppen csak annyival emeltük, a mennyit ovasóink bizonyára szívesen áldoznak, hogy az új vállalat nagymérvű kiadásaiért legalább kis részben kárpótoltassunk.

Az „Aranyosvidék” előfizetése:

Negyed évre . . . . . 1 frt 50 kr.

Fél évre . . . . . 3 frt — kr.

Egész évre . . . . . 6 frt — kr.

Mindezek után tisztelettel kérjük előfizetőinket, miszerint lapunkat ismerőik körében terjeszteni, s az előfizetési összeget (legzélszerűbben postai utalvánnyal) mielőbb beküldeni szíveskedjenek.

AZ „ARANYOSVIDÉK” szerkesztősége.

— **Ő felsége a király ellen mérenylet történt Csehországban.** A Rosenthal mellett levő hidon két bomba explodált jóval azelőtt, hogy a király arra utazott, s oly erővel történt a robbanás, hogy a körülfekvő épületek ablakai szétzúzódtak, a hidat erősítő karfák kiszakadtak, s a hid maga járhatatlanná vált. A vizsgálat kiderítette, hogy csak véletlennek köszönhető, hogy az egész hid nem repült a légtérbe. A tettesek még eddig ismeretlenek.

— **A törökbuszaszedés megkezdődött.** A Melegvölgy és Postarét folyó hó 5. és 6-án. A Szalonmás és Karácson völgy 7. 8. 9. 10-én. A Tilalmas, Oláhvaros, Soóspatak dülökben október 12 től 17-ig szedik a törökbuszát mely általában jól megért, s a termés kitünőnek mondható.

— **Pap Samu** országgyűlési képviselő beszámolóját folyó hó 27-én d. u. 4 órakor nagyszámu választópolgárság hallgatta meg a régi kaszinó helyiségében. A gyűlés a beszédet zajosan megélejezte. Az ünnepélyes napnak méltó befezése volt a képviselő tiszteletére rendezett bankett, melyen szintén számosan vettek részt.

— **Vármegyénk** őszi közgyűlése folyó hó 17-én lesz. Sok fontos tárgy lévén a tárgysorozatban, a gyűlés nagyon látogatottnak ígérkezik.

— **Állandó választmányi** ülés tartatott október hó 1-én a vármegye házáral. Még egy ily ülés lesz a vármegye gyűlése előtt.

— **Lapunk** szeptember 27-iki számában a Torda városi képviselet gyűléséről irt tudósításba azon hiba csuszott bé, hogy a polgármesteri állás feletti szavazásnál 22 szavazat volt a tanácsi javaslat ellen, holott valóságban csak 2 szavazott volt ellene, mit ezenel a valóságnak megfelelőleg készséggel helyre igazítunk.

— **Nagy dér volt** szeptember hó 23-án és 24-én megyénkben, s annyira garázdálkodott, hogy a szőlőtermés nagy része megfagyott. De különösen ártott a jövő évi termésnek, mert a ragya miatt meg nem ért szőlőfák sem készülhetnek el.

— **Az unitáriusok ó-tordai templomtornyát** most fedik meg fehérbádoggal. A most leszedett cserepezés 1791-ben, tehát éppen száz évvel ezelőtt készült.

— **Borbély György** tanár székfoglaló beszéde, melyet az „új-szövetség tropusai, párhuzamban Petőfi némely tropusai” czim alatt tartott, külön lenyomatban megjelent. Kapható: Harmath József könyv- és papirkereskedésében Tordán. Ára: 20 kr. Az általános érdeklődést keltett beszédet magában foglaló füzet nagy keresletnek örvend, s mint halljuk már csak kevés példány kapható belőle.

— **Hírek innen-onnan.** Az orosz czári pár Berlinen átutazva mindössze egy órát töltött ott. A látogatási hírek tehát valótlanok.

Csak nem rég a francia külügyminiszter, s Caprivi a német kancellár fontos beszédeket mondtak. Mindkettő a békének már megszokott biztosítására, s állandó fennmaradásával foglalkozott. — A király Prágában a tisztelő küldöttségeknek több ízben válaszában kifejezé azon óhaját, hogy csak a két: német, cseh nemzet testvérics együttműködésében látja Csehország felvirágztatásának eszközét. A kiállítás megszervezése után a nevezetesebb közintézeteket sorra látogatta. — Zágrábban a kiállítás alkalmából egy az országos iparegyesület tagjait, mint gróf Bethlen András földmiv. miniszterrel páratlan rokonszenvvel fogadták. — Oroszországban az inség folyton nő. Három tartomány fellázadt. Az utak mentén kiéhezett csapatok olálkodnak, az arra menőket mindenükből kifosztják. Az orosz kormány igyekszik segíteni a nyomorultakon, de a mellett egymásután építi a kaszányákat a német, s osztr. magyarhatár mentén. — Szombaton, okt. 3-án nyílt meg az új parlamenti szezón. Mult hó 28-án tartotta gr. Aponyi Albert nagyfotosságu beszámolóját. Különösebben foglalkozott a megbukott közigazgatási javaslattal. Bukását a javaslat gyenge voltában, s a miniszterek részéről a védelemben nyilvánult közönyösségben találja. — A román királyné állapota nagyban javul, már sétálgatni is képes. A román király, ki már hosszabb idő óta időz beteg nejenél, megfogja Umberto olasz királyt látogatni. — A hírneves művész Wilt Mária öngyilkossággal vetett véget sokat zaklatott életének. Legutóbb is rokonai végrendelkezése miatt az örültek házába záratták. Alig menekült innen a légtérkeesebb öltözetben a IV. emeletről ledobta magát. A jeles művész nagy vagyonát jótékony czélokra hagyományozta. A magyar nemzeti színház, s az opera nyugdíj intézeteinek is 1000—5000 frtot hagyott. — A két püspök által vezetett magyar zarándokok a pápánál igen szívélyes fogadtatásban részesültek, de amint Anconába vonatra készültek szállni, mindenfélől kifutólték őket. Olaszország egysége ellen annyiszor tüntető vatikan vendégeink a sorsa ez. — Az ez idei önkényességi vizsgák igen gyenge eredményt mutatnak, sok lesz a két éves önkényes. Az E. M. K. E ma (okt. 4.) tartja M. Vásárhelyt közgyűlését. Magyarország és Erdélyből sokan vesznek részt. — A budapesti ipar és kereskedelmi kamara elnöke br Kochmeister úgy az elnökségről, mint a tag ságról leköszönt.

— **A temesvári kiállításról.** A temesvári kiállítás, mely legnagyobb és legjobban sikerült az eddig Magyarország vidéki városában rendezett kiállítások közt, immár be záródásához közeledik. Minthogy pedig nem lehetett alkalma az országban mindenkinek Temesvárra rándulni a kiállítást megnézni, ez uton ismertetjük nagyobb vonásaiban az ott feltűnést keltett, s köztudomásra is méltó tárgyakat és csoportokat. — Geitner és Rausch budapesti tűzoltó-szer és gépgyáros, ismert kitünő és czélszerű szerkezetű, megszokott csinnal és izléssel kiállított tűzoltósági, nemkülönbben a községi kisebb nagyobb fecskendőit állította ki egy egész tűzoltópark berendezéssel, melyek mellé méltán sorakozik a legkülönbözőbb czélokra szolgáló szivattyúk és kúta csoportja. E czég egy új, hazánkban eddig nem mívelt ággal gyarapította gyárparát, s ez a tűzoltó egyéni felszerelések, sisakok, balták, övek, jelvények előállítás, megvetve ezzel annak alapját, hogy adandó alkalommal a hadsereg hasonló felszerelési tárgyai is hazánkban készülhessenek. Ezen új gyártmányok is igen gazdag és szép csoportban vannak bemutatva, s örvendetes bizonyosságai annak, hogy a Geitner és Rausch gyár nem csak kitünő tűzoltó-fecskendői és szerelvényeivel kívánja fentartani országosan ismert jó hírnevét, hanem új vállalatok létesítésével is járul a hazai ipar terének megnagyobbításához. A kiállítás bíráló bizottsága a czég gyártmányait a legnagyobb kitüntetésre — a díszoklevélre — méltatta. — A Keglevich Isván-féle Cognac-gyár Promontórról igen izletes és szép csoportosításban mutatta be terményeit, úgy hogy az Ő Felsége szept. 16-ki látogatása alkalmával legmagasabb figyelmet leköttötte, s azt megszemlélvén, Deschán alispán által bemutatatta magának a gyár vezérigazgatóját, Gombó Arnold urat. Sokszor hallottam már emlegetni a Keglevich-féle cognacot: mondá Ő felsége, s látszólag gyögyörködött s szép csoportban. A Keglevich-féle cognacgyár 1881-ben alapított, a legnagyobb monarchiánkban, s az innen kereskedelemben hozott cognac a legjobb francia cognakkal egyenértékűnek tekintetik. A gyár eddig még minden kiállításon a legelső kitüntetésekert nyerte, s a többek között a Brüsseli kiállításon 1888-ban, valamint a mult évi bécsi gazdasági kiállításon díszoklevéllel lett kitün-

tetve, s a temesvári kiállítás juryje is a legelső rendű éremmel tüntette ki. — Lédeczy Sándor zongoragyáros Budapesten egy rövid szárnyzongorát és egy piáninót állított ki. A szárnyzongora modern készítményű, igen szép hangszerkennettel; különösen nagy előnye, hogy a billentyük soha sem romlanak el, miután a kalapácskák nem a billentyűkre vannak építve, minck folytán arra saját súlyukkal nincsenek befolyással. Az ily módoni készítésnek azon előnye is van, hogy még a leggyorsabb játszásnál sem maradhat ki egy hang sem. A piáninó hasonló szerkezetű. Mindkét zongora gyönyörű készítmény, s már külseje leköti a közfigyelmet. A kiállítás juryje a díszoklevéllel tüntette ki Lédeczy Sándort. — A Krayér és Társa budapesti festék és kenecze-gyár kiállítja a vegyi ipar csoportban igen gazdagon mutatja be a gyár terményeit. E czég 10 évi fenállása alatt oda törekedett, hogy az eddig külföldről behozott vegyi festékek, lakkok, sat. saját gyártmányában állítsanak elő, mi úgy minőség mint szépség tekintetében annyira sikerült neki, hogy készítményeit gépgyarak, vasutak, hajógyarak igazgatósági, vasbutorgyarak használják és ismerik el kitünőségét, melyből tetemes mennyiséget exportál is. Festékei igen változatos színárnya és élénk tüze s a lakkok meglepő fénye és tartosságuk által tűnnek ki. A kiállítás bíráló bizottsága akiállítási arany éremmel tüntette ki. A kiállítás egyik legérdekesebb látványossága Schunda V. J. es. és királyi hangszergyáros (Budapest, magyar-utca) meglepő szép fülkéje, az iparszarnok főbejáratának baloldali szárnyán; ily gazdag választékban és impozánsan még nem lett hazánkban a hangszergyártmány bemutatva: minden képzelhető hangszer, fa-, rez-, fuvó-, vonó, ütő- és verő-szerkezetlel látható itt, melyek mind oly kitünő készítmények, mint a Schunda-féle országsszerte ismert pedálos czimbalmok, melyek specialitását képezik. Az itt bemutatott czimbalmok nemesak gyönyörű hangjuk, de kiváló szép készítésük által tűnnek fel; különösen két pedálos czimbalom köti le mindenki figyelmét: az egyik fekete, elefantinsont betéttel, a másik művészi faragványokkal, minők csakis Schunda gyárából kerülnek ki. A hangszergyártás terén vajó magas szakképzettségének legnagyobb elismerése, hogy a kiállítás hangszer-csoportjának jury-elnökévé Schunda választatott, mint a ki már öt kiállításon működött mint jury-tag. Igen figyelemre méltó a Kramer J bankczég egeresi gipsz, mütrágya, és vegyészeti termékek kiállítása az I. és II. csoportban. Az I. csoportban a mütrágya gyár, mely csak néhány hó előtt kezdte meg üzemet — mutatja be különféle termékeit, mint: Superphosphat, párolt csontliszt, stb. trágyában s meg vagyunk győződve, hogy a gazdaközönség rövid idő múlva ép oly nagy körben fogja elismerni ezen mütrágya kitünő hatását, mint a minöben eddig az egeresi trágyagipsz legfényesebb eredménnyel használtatott, s melyekről számos elismerő levél másolata van bemutatva; miért is különösen felhívjuk a t. gazdaközönség figyelmét ezen új mütrágyára. A II csoportban az egeresi gipszbánya nyers termékei vannak kiállítva, melyek kitünő minősége az egész monarchiában elismert, s a budapesti a. y. ipar kiállításon is teljes mértánnyalra talált; különösen érdekes a nyers gipsz-anyag, mely csiszoltan a fehér márványhoz csodóttatón hasonlít. Zwack József és társai budapesti likörgyáros czég ismét bebizonyította, hogy hivatásának magaslatán áll; felfogta ezen tekintélyes czég, mely mult évben szerényen ülte meg ötven éves fennállásának jubileumát, hogy hivatva van kedves hazánkban ezen nevezetes iparágban vezér szerepet játszani és a külföld ebbeli gyártmányait határainkból kiszorítani. — Alkalmunk volt ezen czég gyártmányainak kitünő voltáról 1885 évben a budapesti országos kiállítás alkalmából meggyőződést szerezni: mennyire fokozódott azonban meglepetésünk, midőn az ez évben Temesvárott tartott kiállításon, melyen Zwack József és Társai czég oly kiválóan részt vett, alkalmunk volt arról meggyőződni: hogy ezen aránylag rövid idő alatt mennyire sikerült ezen czégnek gyártmányait tökélesbiteni és nemesbiteni, úgy hogy ma már bátran állítható, hogy gyártmányai a tököly legmagasabb fokán állanak, hogy minőségük tekintetében a világ legbiresebb liköreivel egy színvonalon állanak. Nem érezzük magunkat hivatva ezen czég gyártmányai felett szakértői bírálatot tartani, megtekte ezt már a temesvári kiállítás szakértő bíráló bizottsága, midőn ezen czégnek a kiállítási arany érmert odaitelte. De felülmúlja mind ezt azon nagy kitüntetés, melyben Zwack József és Társai czéget Ő Felsége legkegyelmesebb látogatása alkalmával részesítette, midőn e czég expositióját beható megtekintésre méltatta és a látottak felett a czég főnökével szemben elismerését kinyilatkoztatta. A fémiparszarnok egyik nevezetességét képezi a Pick

Ede Budapesti épület- és mulakatos által (Podmaniczky-utca 71. sz.) kiállított szabadalmazott ablakzár- és ablakszárny-szellőztető készülék, melyek egészségi szempontból igen fontos találmányt képeznek; ugyanis egy készülék, segítségével az ablakszárnyak könnyen kinyithatók és becsukhatók, a legkönnyebb kezeléssel. Ezen szellőztető készülék már az országház ablakain, valamint kórházakban és laktanyákon is alkalmazva van, s a legnagyobb elismerésre méltattatott czélszerűsége folytán. A bíráló bizottság Pick Edét az elsőrendű kiállítási aranyéremmel tüntette ki. Érdeklődőknek a czég felvilágosításokat a legkészségesebben ad.

CSARNOK.

II.

Szemelvények madagaskári élményeimből.

Irtá: Z. KISS ELEK.

Ezután a királyné felállott, s méltóság-teljes léptekkel, az emelvény három lépcsőjén leszállott, mely idő alatt úgy a nők mint a férfiak, egy egy külön körbe állottak fel.

Ekkor a királyné a férfi vendégek között, a miniszterelnök pedig a női társaságban, körben járt s mindenkiel beszélgetett néhány barátságos szót.

A cerele tovább tartott egy óránál, mely időt én a Rákóczy induló leírásárása használtam fel.

Rendkívül kényes helyzetbe jutottam! A hős Rákóczy nótáját málgás nyelven megírni egy rövid óra alatt!

De uram fia! gondolám, honnan vegyek én elő egy Rákóczy nótát, midőn magam se tudok milyen lehetett az a maga idején.

Miként álljak elő ezeknek azzal, hogy:

„Isten adj hazánk felett
Tiszta nyájas kék eget!”

Meg azután kérjek esőt, mézet: Hiszen a nép kinevet, ha azt mondom, hogy eme szép harcias dallamnak ilyen együgyű textusa van!

A nemzeti becsületet megkelle mentenem!
Azok, kiket koszorus költünk „a nem-

zet napszámó s a inak“ nevezett, igazat adhatnak nekem és tudhatják, hogy néha oly ihlettség szállja meg az embert, gondolatai oly rohamosan jönnek, hogy alig képes azokat papíron megörökíteni. Ily alkalommal perczek alatt képes megírni az ember oly művet, melyen máskor talán napokon át gondolkozott volna.

Valami ilyes környékezett meg engemet is ezen perczben; magamat Rákóczy egyik harczosának képzeltem, s elgondaltam mit énekeltem volna, ha azon korban élek, s a nagy szabadság hőst személyesen ismertem volna! . . .

Mint villanyszikra jött a gondolat, irónomat sebes mozgásba hozta, s egy Rákóczy nótát irtam alig 15 percz alatt, mit sokkal több idő alatt, sikerült málgásnyelvre is lefordítanom.

Ezen — Madagaskárban készült — Rákóczy-nóta pedig így szól:

Nagy idő, hogy letiporra vagyunk;
Huzzuk a békót köve karunk,
Türni tovább már nem lehet ezet . . .
Nem! Nem! Nem akarunk!
Talpra magyar! fegyvert ragadjatok!
Itt az idő meghalni, vagy élni,
Mint magyarok,
Mint szabadok!

Szünjen minden pártviszály!
Hős Rákóczyt és lobogóját
Hordja szívében a ki magyar.
Érte küzdjünk, ő küzd értünk.
S a hazáért!
Szabadságért
Dicső, édes a halál!

Rohanj! rohanj!
Vágd, lödd, szurd, öljed a Tart!
Ágyu döngj, csengjen a kard!
Előre! előre!
Im! fut a labancz és győz a magyar!

A magyarok Istene
Nem hágy el megsegít . . .
Nem hagyja Hadúr népét
És hön szeretteit . . .

Rohanj! rohanj!
Vágd, lödd, szurd, öljed a Tart,
Ágyu döngj, csengjen a kard!
Előre! előre!
Im! fut a labancz és győz a magyar!

Mikorra a cerelenek vége lett, már a fordítással is készen voltam, s azt kezemben tartva hajoltam meg az elmenő királynénak.

— Talán már készen is van a dallal? kérdé a királyné.

— Igen felség!

— Adja ide, hogy olvassam!

De hiszen ez nagyon szép! . . .

Hát ez a Rákóczy kicsoda? kérdé olvasás közben a királyné.

— Az Magyarország legderékabb miniszterelnöke volt, — felelém — kinek halálát ma is siratja a magyar!

— Magyar! magyar! kiált fel a királyné.

De hát kik azok a magyarok? Hiszen ön germann, s én azt hittem, hogy a német hymnust írta le nekem, miként lehet tehát itt magyarokról szó?

(Folyt. következik.)

230 szam
1891. vk.

Arverési hirdetmény.

Alóirt kir. végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §-a értelmében, ezennel közhírré teszi, hogy a Bpesti ker. és váltó kir. törvényszék 1890. évi 5238. sz. végzése következtében dr. Rozenberg Gyula ügyvéd által képviselt Fehér Miklós gépgyáros javára Rozenberger Salamon ellen 351 frt 53 kr. s jár erejéig fogantatott kielégítési végrehajtás utján lefoglalt és 320 frt kára becsült egy 4 ló erejű cséplő-gépből álló ingóság nyilvános árverésen eladatik.

Mely árverésnek a M. Ludasi kir. járásbíróság 1496/1891. végzése folytán 351 frt 53 kr. tőkekövetelés, ennek 1889. évi december hó 15. napjától járó 6% kamatai és eddig összesen 37 frt 29 krban bírósággal már megállapított költségek erejéig M. Czikudon a község házában leendő eszközzésére 1891. évi október hó 7-ik napjának délelőtti 9 órája határidőül kitűzetik és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107 és 108 §-a értelmében, köszpénzfizetés melett, a legtöbbet ígérőnek becsáron alól is eladatni fognak.

Kelt M. Ludason, 1891. évi szeptember hó 22. napján

Germán János,
kir. bírósági végrehajtó.

HARMATH JOZSEF

könyv-, papirkereskedő- és könyvnyomdatulajdonos
T O R D Á N.

Van szerencsém a t. cz. helybeli és vidéki vevőim szives figyelmébe ajánlani dúsan berendezett s mai kor igényeinek teljesen megfelelő

Könyv- és Papirkereskedésemet,

a hol is mindennemű papír-, írószer-, iskolai mellék-, tankönyvek és regények stb., a legolcsóbb árak mellett kaphatók.

A midőn dúsan berendezett könyv- és papirkereskedésemet ajánlanám, megkívánom jegyezni, hogy felette nagy raktárt tartok körjegyzők, községi bírók, a közigazgatás, valamint a t. telkés urak részére szülkséges

nyomtatványokból,

melyek kiállítás, csin és olcsóság tekintetében feltűnnek minden nyomtatvány raktárt.

Olcók és szép kiállításnak, miután szakértő nyomdai művezető áll rendelkezésemre, saját könyvnyomdában.

Vidéki megrendelések pontosan teljesítettek.

Könyv- és papirkereskedésemmel kapcsolatban egy dúsan berendezett

DISZMUÁRU-ÜZLETET

állítottam fel, melyet sok gondnal s nagy költséggel rendeztem be. Itt mindennemű és olcsóság tekintetében páratlan tárgyak állanak t. vevőim rendelkezésére.

Diszes albumok, szép kivitelű emléktárgyak, gyermekjátékok, óralánczok, zseb-, bankjegy és szivartárczák, TAX-zsebkések, szemüvegek, és számtalan sok szebbnél-szebb pipere-tárgyak.

Dús választék! — Olcsó határozott árak!

Üzletem harmadik osztályát képezi az általam POLLÁK T. czégtől átvett ujonnan berendezett, s a kor kívánalmainak teljesen megfelelő — a legmodernebb öntésű betűkkel ellátott

KÖNYVNYOMDA

a hol mindennemű tudományos mű, verses könyvek, iskolai értesítők, évi jelentések, zárszámadások, vámbárczák, meghívók, nász-, gyászjelentések, falragaszok, szóval: egy könyvnyomda keretébe tartozó bármilyen munka, csinos kivitelben, olcsó árak mellett elkészíttetik. Bátor vagyok felemlíteni, hogy könyvnyomdában szakértő művezetőt alkalmaztam s nyomda-személyzetemet is aránylag megváltoztattam, s ezáltal azon kellemes helyzetbe jutottam, hogy a felvállalt munkák pontosan és csinnal állíthatnak ki, olcsóság tekintetében pedig versenyeznek minden ilyen vállalatnak.

Vidéki megrendelések pontosan teljesítettek. Csomagolás díjmentesen!

Községi, körjegyzői, bagatel biráskodási és lelkészeknek való

nyomtatványok

tetemesen leszállított árakban kaphatók.

Árjegyzékkel kívánatra ingyen és bérmentve s szolgálók.